

Az óvodák fejlesztési elképzeléseit több helyen az önkormányzatok támogató viszonyulása kíséri. Sajnos, ellenkező esetek is előfordulnak, amikor a nemzetiségi óvoda magára marad, vagy óvodai csoportokat szüntet meg, óvónőket bocsát el az önkormányzat.

Az iskolák egytizede elégedett a jelenlegi oktatási formával. Úgy érzik, a rendelkezésükre álló lehetőségeket kihasználták, többre sem a tantestület, sem az önkormányzat nem képes. Több iskola a nyelvtanítás eredményessége érdekében az idegennyelv oktatási forma helyett a nemzetiségi nyelvtanítást tervezi bevezetni illetve megerősíteni. A nyelvtanító iskolák közül további öt szeretne áttérni a kétnyelvű oktatásra.

A már működő kétnyelvű iskoláknak is új terveik vannak. Szeretnék diákjaiknál elérni az élő kétnyelvűséget, sőt azt remélik, hogy ennek az oktatási formának a következményeként a családok életébe is visszatér a kétnyelvűség. Kedvező vonása ezeknek a terveknek, hogy szinte mindenütt megegyezik az önkormányzatok szándékaival. Több helyütt a szatelit programokat tervezik célirányosan és szervezeten bevonni az oktatásba. Sok településen a hagyományápolást, az önazonosságtudat kialakítását, fejlesztését szolgáló amatőr csoportok működnek, vagy ezek megalakítását tervezik.

*Kallós Miklósné*

## BEMUTATKOZIK A LAUDER JAVNE ZSIDÓ KÖZÖSSÉGI ISKOLA

A Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola és Óvoda létrejöttét számos tényező, belső motívumok és külső lehetőségek egybeesése segítette elő. A Magyar Zsidó Kulturális Egyesület megalakulása, néhány zsidó értelmiségi egyre erősödő igénye valamint a társadalomban bekövetkező változások tették lehetővé, hogy 1989-ben létrejöjjön a Világi Zsidó Iskola Alapítvány, amely egy évvel később életre hívta és azóta működteti iskolánkat.

Az iskola céljának megközelítését elsősorban talán az intézmény hosszú elnevezésének magyarázata segítheti.

*Lauder* – Ronald S. Lauder, az Egyesült Államok korábbi bécsi nagykövete, a nevével viselő iskolánkat egyik legfőbb támogatója.

*Javne* – Kicsi város volt Délnyugat-Izraelben; i.sz. 69-ben itt alapított iskolát Johanán ben Zakkaj rabbi, akit a legenda szerint tanítványai koporsóba rejtve menekítettek ki a rómaiak által ostromlott és belviszály dúlta Jeruzsálemből, hogy ott mindent újrakezdve tanuljanak, s hogy lefektessék a zsidó élet, és túlélés alapjait.

*Zsidó* – „A pusztulás utáni újrakezdés, az új szellemiség kialakítása, a zsidó öntudat fejlesztése vezetett bennünket is, amikor Javne névvel közösségi zsidó iskolát alapítottunk.” – fogalmazott Raj Tamás rabbi, történész, országgyűlési képviselő, a Kuratórium társelnöke.

*Közösségi* – Iskolánkat a zsidó közösség része, ugyanakkor nyitva áll a zsidó és nem zsidó, hívő és nem hívő tanulók és pedagógusok előtt. Közösségi jellegét kívánjuk hangsúlyozni azzal is, hogy alakításában a tanárokon kívül részt vesznek a szülők és gyerekek is.

*Iskola* – A második világháború előtt tizenhét zsidó iskola működött Budapesten, jelenleg három; egy hitközségi és kettő alapítványi. Ezek egyike a Javne, mely számos vonatkozásban más lehetőségeket biztosít az ide jelentkezők számára.

Az Alapítvány alapító okirata szerint a cél olyan iskola létrehozása, amelyik „biztosítja a magyar és az európai kultúra, valamint az egyetemes zsidó kultúra értékeinek minél magasabb színvonalú átadását mindazon gyerekek számára, akik – bármely nemzet, vagy felekezet tagjaiként – ohajtják és vállalják ezen kultúra és tudás megismerését, elsajátítását.”



Ez volt az a gondolat, amelyben mindannyian – az iskola “megalkotói” – egyetértettünk. S itt kezdődtek a viták. Milyen igényeket is kívánunk iskolánk létrehozásával kielégíteni? Melyek azok az értékek, amelyeket mi, pedagógusok igazán magunkénak vallunk, amelyekkel hitelesen azonosulni tudunk? Pedagógiai tapasztalatainkra építve azt is éreztük, hogy egy igazán jó, mindannyiunk számára vonzó iskola létrehozásához sokkal több dologra van szükség, mint a tananyag körvonalazására. A műhelymunka, vívódásaink lépéseinek leírása helyett célszerűbb, ha azt a koncepciót ismertetjük, amellyel megnyitottuk az iskola kapuit. Az iskola filozófiájának megfelelően a következő pedagógiai elveket tartjuk a legfontosabbnak:

*Sokoldalúság, az integráció és az alternativitás.* Az iskola a tágan értelmezett kultúra, ismeretek, értékek közvetítésére vállalkozik. A sokoldalúság tehát azt jelenti, hogy a humán- és természettudományok, a matematika, az informatika, a történelem, az irodalom és a művészetek, a nyelvek valamint a rendszeres testedzés, mozgás az iskola programjának egyaránt fontos elemei. Az oktatás tartalmának elrendezésekor, a tantárgyak kialakítása során szem előtt tartjuk az integráció elvét, hogy az ismeretek ne elszigetelt, hanem – egységes képet, rendszert alkotva – alkalmazásképes tudást jelentsenek. Az alternativitás elve azt a szándékunkat fejezi ki, hogy a különböző érdeklődésű, adottságú, indíttatású gyerekek részére sokféle tevékenységet, választható programot biztosítsunk.

*A gyermekközpontúság és a teljesítmény.* Az iskola pedagógia programjában e két célt feszültségmentesen kívánjuk egyeztetni. A gyerekek teljesítményét úgy szeretnénk növelni, hogy a tanulás számukra ne kényszer és ne stresszhelyzetet, hanem érdekes tevékenységet, valódi örömforrást is jelentsen. Az iskolában minden egyes gyermek fejlődése fontos, így egyéni képességeiket, adottságaikat, érdeklődésüket, tempójukat figyelembe véve igyekszünk mind tartalomban, mind módszerben differenciált foglalkozásokat biztosítani valamennyiük számára. Értékelési rendszerünk a teljesítmény növelését és a viselkedés alakítását szolgálja. Szöveges értékelésünk elsősorban az objektív visszajelzést, az ösztönzést, a fejlődéshez vezető út megmutatását segíti. A gyermekközpontúság megvalósítását segíti az iskola barátságos légköre, a pedagógusok nevelési stílusa is.

*A szabadság és az értelmes rend.* Az együttműködés alapja a személyiség tisztelete és szabadsága. Az egymással együttműködő egyének között megvalósítható a tolerancia, egymás megbecsülése, a “másság” tiszteletben tartása, a megértés, a türelem. Az egyik ember szabadságának legfőbb korlátja a másik ember szabadsága, ezért az iskolában a személyiséget kibontakoztató szabadság és az azt értelmesen korlátozó fegyelem, önfegyelem és rend egyforma fontosságú.

*Önmagáért és másokért való felelősség.* Iskolánk törekszik arra, hogy nyitott, autentikus gondolkodású, ugyanakkor másik iránt is érzékeny gyerekeket neveljen. Célunk, hogy tanulóink hozzászokjanak az önálló és szabad véleményalkotáshoz, a kritikai szellemhez, felelősnek érezzék magukat mind önmaguk, mind szűkebb és tágabb környezetük fejlődéséért. Azt szeretnénk, ha iskolánk tanulói ésszerűen gondolkodnának, ugyanakkor gazdag képzelettel, kreatívan viszonyulnának az őket körülvevő világhoz. Megtanulnák elképzeléseiket megvalósítani, miközben észreveszik mások gondolatainak előnyeit is, tolerálnák a felszínre kerülő különbözőségeket.

Az intézmény nevelési programja 15 évre szól. A 3 éves óvodai szakaszra épül a 6 éves elemi, majd a szintén 6 éves középiskola. Jelenleg – épület hiányában – földrajzilag is három különböző helyen, egymástól távol működünk, ami nehezíti az egységes koncepció kivitelezését.

*Az óvoda.* Jelenleg a négy csoportba 80 gyerek jár. Vegyes életkorú, három-hét éves gyerekekből álló csoportokkal működik. Ez a modell lehetővé teszi, hogy a kicsik a nagyobbaktól – a családokhoz hasonlóan – sokféle ismeretet elsajátíthassanak, képességeiket adottságaiknak megfelelően fejleszthessék. Fontos szempont az is, hogy a nagyobbak természetes

módon figyelnek a kisebbekre, a kicsik pedig érdeklődéssel, de megértéssel veszik tudomásul, ha az óvónők éppen a nagyobbaknak “tanítanak”, mutatnak valamit.

Az óvoda élete nem tér el lényegesen attól, amelyet a hagyományosan is jó hazai program javasol. A sokoldalú, személyiségközpontú foglalkozások során persze megtalálhatók olyan kezdeményezések is, melyek mégis megkülönböztetik a Javne Óvodát a többi hasonló intézménytől. Ezek közül alapvető a zsidó hagyományok ápolása. Az ehhez kapcsolódó játékokból, héber dalokból, szokásokból már kicsi korukban is sokat megismernek gyerekeink.

*Elemi iskola.* Jelenleg két épületben működik. Az első osztályosokat az óvoda épületében helyeztük el, a program is szorosan kapcsolódik a kicsikéhez. A 3 évfolyamon 6 osztályunk indult el összesen 156 tanulóval. Ebben a szakaszban – 6-tól 9 éves korig – történik a megismeréshez szükséges alapvető képességek, jártasságok és készségek kialakítása. Szeretnénk tanítványaink számára biztosítani, hogy az iskola a személyes tapasztalás színtere legyen, a gyerek aktív részese lehessen az őt körülvevő világ megismerésének. Megkíséreljük felruházni tanítványainkat az önálló tanuláshoz szükséges alapvető képességekkel, és hangsúlyt fektetünk a mit kérdésén kívül arra is, hogyan tanuljanak. Fontosnak tartjuk az érvelés, vitatkozás, problémamegoldás képességének tudatos kialakítását, fejlesztését. A 4–6. évfolyamokon szaktanárok fokozott bevonásával folytatódik a tantárgycsoportok köré épülő ismeretszerzés.

A tantárgyak merev széttagoltságát a gyerekek mindennapi életére, természetes belső érdeklődésére épülő témacsoportok, ún. “projektek” feldolgozásával is csökkentjük. Ezek lehetőséget biztosíthatnak arra, hogy a megszerzendő ismeret a személyes tapasztalatokra épülve később is jól felhasználható tudást eredményezzen. A témacsoportok 1–6. osztályig a szokásos tantárgyak alapismeretein kívül magukba foglalják a kommunikációt, az angol és héber nyelvet, egy sajátos természet- és társadalomismeret tantárgyat, számítástechnikát valamint a vizuális kultúrát. A zsidó tradíciók keretében már nemcsak a családokkal közösen ünnepelek, hanem meséket, történeteket is megismernek.

Az osztályokkal két-két pedagógus foglalkozik. Az ő munkájukat egészíti ki évfolyamonként egy-egy speciális pedagógus, aki segíti az egyénre szabott fejlesztési programok kialakítását és megvalósítását mind tanulási, mind magatartási és szocializációs téren. Ez lehetőséget biztosít mind a lemaradókkal, mind a kiemelkedő képességűekkel való személyesebb törődésre, egyáltalán a másság legális teret kap a mindennapok munkájában is.

*Középiskolai tagozat.* Az iskola a programját teljesítő diákok számára biztosítani kívánja a gimnáziumi érettségi megszerzését, s természetesen felkészít felsőfokú tanulmányokra.

A hat év alatt kb. 20 tantárgyat tanulnak. Közülük néhány nem is szerepel a korábbi hazai gyakorlatban, mint az audio-vizuális kultúra, az informatika és a sajátos tartalmú és módszerű természettudomány.

Jelenleg 150 gyerek jár a középiskola első szakaszába. Az első három évben minden tanuló egységes képet kap az általános műveltség alapjairól. A második szakaszban növekszik a választható órák, a fakultációk száma. Mindez lehetővé teszi, hogy érdeklődésük, továbbtanulási szándékuk szerint válasszanak a felkínált irányok közül és megfelelő mélységben foglalkozhassanak a tananyaggal.

– A középiskolában folytatódik a judaisztikai ismeretek tanulása, s ez kiegészül a zsidó történelem megismerésével is.

– Kiscsoportokban tanulnak angol és héber nyelvet.

– A korszerű információs technológia módot ad arra, hogy több tantárgy keretén belül használják a számítógépeket.

– Az integrált természettudományos program célja, hogy a tanulók kísérletezésére, konkrét gyakorlására építve ismerjék meg a tudományos kutatás eredményeit, metodikáját.

– Az iskola egyik sajátossága az ún. speciális művészeti program, amely képi megfogalma-



zást, foto, grafika, video technikákat ismertet meg a gyerekekkel, akik a tanultakat összekapcsolhatják a számítástechnikában elsajátított ismereteikkel is.

### *Az iskola irányítása, működtetése*

Az intézmény egészében kiemelkedő jelentőséget kap a szülőkkel való kapcsolattartás. Alapítványi iskolánk – nem közvetlen pedagógiai – döntéseit minden esetben a szülők bevonásával hozza. Részei a szülők életünknek olyankor is, amikor a hagyományokat ápolva együtt ünnepelünk.

Az alapító tagok által megválasztott kuratórium jogköre az iskola tartalmi és gazdasági munkájának segítése, felügyelete. Az igazgató összefogja az alapítvány valamint az óvoda-iskola egészének működését, biztosítja ennek feltételeit. Az egyes tagozatok pedagógiai irányításáért a tagozatvezetők a felelősök, akik területükön önálló jogkörrel rendelkeznek. Legfőbb támogatónk a Ronald S. Lauder Alapítvány. Normatív hozzájárulást kapunk a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól, céltámogatást a Soros Alapítványtól s kisebb összegeket más pályázatok elnyerésével. A szülők lehetőségeikhez mérten havi 0–7.500 forinttal járulnak hozzá az alapítvány fejlesztéséhez.

A harmadik éve működő intézménybe még mindig jelentős a túljelentkezés, ami azt mutatja, hogy van rá igény. S hogy mi táplálja leginkább ezt az igényt? Egy szociológiai vizsgálódás bizonyára sokkal mélyebb összefüggésekre világíthatna rá. Most csupán talán felszínes tapasztalatainkra támaszkodhatunk. Sokan vannak olyanok, akiknek családjában régóta megfogalmazódott óhajt vált valóra az iskola létrejötte, akik a történelem alakulása ellenére mindig és mindenkor igyekeztek a zsidó hagyományokat ápolni, erre gyerekeiket is megtanították még akkor is, ha ez nem kapcsolódott össze vallásossággal.

Szép számmal akadnak olyanok is, akik maguk – bár gyermekkoruk valamelyik szakaszában megtudták származásukat – valójában nem kötődtek a zsidósághoz. Most, szülővé válva azt szeretnék, ha gyerekeik többet tudnának a gyökerekről, felvállalhatnák hovatartozásukat. Saját identitásukat is segíti, ha olyan szülőtársak között lehetnek, akiknek gyakran hasonló problémáik vannak. Szívesen töltik együtt a zsidó ünnepeket is, amelyekről évről évre – gyerekeikkel közösen – egyre többet tudnak meg.

Úgy tűnik, hogy sokan vannak olyanok, akik a változó társadalomban keresik hovatartozásukat. Olykor csak odáig jutnak el, hogy a jelenlegi palettából mi az, amiről már határozottan tudják, hogy nem szeretik, nem szeretnék. Ugyanakkor gyermekeik számára hasznosnak vélik a zsidó kultúra, történelem ismeretét, s ezért szívesen választják ezt az iskolát.

Valószínűleg többen járnak iskolánkba azért is, mert annak pedagógiai koncepciója eltér a ma általánostól. A szándékunk szerint gyermekközpontú, nyitott világ, a sajátos tananyag-szerkesztés, a tartalom és a módszerek mind fontos tényezői lehetnek az iskolaválasztásnak.

Bizonyára az itt vázolt okokon, motívumokon kívül számos egyéb variáció is létezik. Néhány év múlva valószínűleg hitelesebb képet lehetne adni, mi vált valóra az iskola terveiből, s hogy az elképzelés hogyan viszonyul a folytonosan alakuló társadalomhoz. A politikai élet hatásai ugyanis érzékenyen mérhetők iskolánk mindennapjain is, s ezek a hatások bizony nehezen tervezhetők. Mind a pedagógusok, mind a szülők hisznek iskolánk, a sokféleség, a nyitottság létjogosultságában, ezzel is növelve az iskolaválasztás alternatíváit.

Azt azonban biztosan tudom, hogy mi, tanárok miért ragaszkodunk egyre jobban iskolánkhoz. Bár mi is – éppen úgy, mint tanítványaink – sokfélék és különbözőek vagyunk, sikerült megteremtünk egy olyan világot, amelyikben egyikünk sem érzi, hogy kisebbséghez tartozna...

*Szeszler Anna*